

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра судової медицини, медичного правознавства
імені заслуженого професора М.С.Бокаріуса

Навчальний рік 2021-2022

СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

«Судова медицина (стоматологія).»

Медичне право»

(назва освітнього компоненту)

Нормативний чи вибірковий освітній компонент нормативний

Форма здобуття освіти очна
(очна; заочна; дистанційна)

Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»
(шифр і назва галузі знань)

Спеціальність «221 Стоматологія»
(шифр і назва спеціальності)

Спеціалізація (за наявності) _____

Освітньо-професійна програма (освітньо-наукова програма) _____
ОПП «Стоматологія»

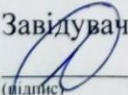
Другого магістерського рівня вищої освіти
Курс III

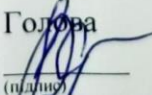
Силабус навчальної дисципліни
розглянуто на засіданні кафедри
судової медицини, медичного
правознавства
імені заслуженого професора
М.С.Бокаріуса

Схвалено методичною комісією
ХНМУ з проблем хірургічного
профіля
(назва)

Протокол від
“30” серпня 2021 року № 11

Протокол від
“30” серпня 2021 року № 1

Завідувач кафедри

О.В. Дунаєв
(ініціали, прізвище)

Голова

В.О.Сипливий
(ініціали, прізвище)

РОЗРОБНИКИ СИЛАБУСУ:

1. Дунаєв Олександр Віталійович – завідувач кафедри судової медицини, медичного правознавства імені заслуженого професора М.С.Бокаріуса, д.мед.н., професор

(прізвище, ім'я та по-батькові, посада, вчене звання, науковий ступінь)

3. Бондаренко Владислав Вікторович – доцент кафедри судової медицини, медичного правознавства імені заслуженого професора М.С.Бокаріуса, к. мед.н.

(прізвище, ім'я та по-батькові, посада, вчене звання, науковий ступінь)

2. Коновал Наталія Станіславівна – асистент кафедри судової медицини, медичного правознавства імені заслуженого професора М.С.Бокаріуса, кандидат медичних наук

(прізвище, ім'я та по-батькові, посада, вчене звання, науковий ступінь)

ДАНІ ПРО ВИКЛАДАЧІВ, ЩО ВИКЛАДАЮТЬ ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

ПІБ викладача	<i>Дунаєв Олександр Віталійович</i> – завідувач кафедри судової медицини, медичного правознавства імені заслуженого професора М.С.Бокаріуса, д.мед.н., професор
Інформація про викладача	Професійні інтереси: судова медицина, медичне право України. Профайл викладача: http://distance.knmu.edu.ua/user/profile.php?id=544
Контактний тел.	+38(050) 567-41-35
E-mail:	ov.dunaiev@knmu.edu.ua
Інформація про консультації: <u>очні консультації</u> розклад: місце проведення: <u>он-лайн консультації</u>	кожний понеділок з 15.00 до 17.00 год. м. Харків, вул. Тринклера 6, кафедра судової медицини, медичного правознавства імені заслуженого професора М.С.Бокаріуса (3-й поверх) за попередньою домовленістю http://distance.knmu.edu.ua/user/view.php?id=544&course=106
Локація	вул. Тринклера 6 https://goo.gl/maps/v6bFs5yZonFD77zcA

Прізвище, ім'я по батькові викладача	Хижняк Володимир Володимирович
Інформація про викладача	Професійні інтереси: судова медицина, правознавство, медичне право України Профайл викладача: http://31.128.79.157:8083/user/profile.php?id=877
Контактний тел.	057-755-16-95 +38(098) 647-76-62
Е-mail:	v.v.khyzhniak@gmail.com
Інформація про консультації : <u>очні</u> <u>консультації</u> розклад:	кожний четвер з 15.00 до 17.00 год.
місце проведення:	м. Харків, вул. Тринклера 6, кафедра судової медицини, медичного правознавства імені заслуженого професора М.С.Бокаріуса (3-й поверх)
<u>он-лайн</u> <u>консультації</u>	за попередньою домовленістю, http://31.128.79.157:8083/mod/bigbluebuttonbn/view.php?id=37924
Локація	вул. Тринклера 6 https://goo.gl/maps/v6bFs5yZonFD77zcA

ВСТУП

Силабус навчальної дисципліни «Судова медицина (стоматологія).

Медичне право» складений відповідно до освітньо-професійної програми (далі – ОПП) «Стоматологія» та Стандарту вищої освіти України (далі – Стандарт), другий (магістерський) рівень, галузі знань 22 “Охорона здоров'я”, спеціальності 221 «Стоматологія».

Опис навчальної дисципліни (анотація).

Навчальна дисципліна «Судова медицина (стоматологія) і медичне право» вивчається студентами спеціальності «Стоматологія» у першому семестрі третього курсу й забезпечує ґрунтовні знання з теорії та практики судової медицини, що обумовлено тим, що, згідно чинного законодавства, правоохоронні органи мають право залучати до виконання експертних функцій лікаря будь-якої спеціальності незалежно від того, на якому факультеті він одержав медичну освіту, тому судово-медичні знання важливі для кожного лікаря, який у разі необхідності має вірно їх застосувати у практичній діяльності.

Судова медицина - галузь науки, яка вивчає питання медичного, біологічного та медико-криміналістичного характеру, що виникають у практичній діяльності органів правосуддя та судочинства. Медичне правознавство надає знання з правових засад медичної діяльності. Ці наукові галузі мають спільну правову основу, що обумовило їх поєднання в одну дисципліну – судову медицину та медичне законодавство.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є оволодіння здобувачами вищої освіти теоретичних знань і практичних навичок, що необхідні у впровадженні практичної діяльності у сфері охорони здоров'я, а також у повсякденному житті на фоні високого рівня правосвідомості та підвищення правової культури.

Міждисциплінарні зв'язки.

<i>Перелік навчальних дисциплін, на яких базується вивчення навчальної дисципліни</i>	<i>Перелік навчальних дисциплін, для яких закладається основа в результаті вивчення навчальної</i>
Анатомія та фізіологія людини	Хірургічна стоматологія
Етика та деонтологія	Щелепно-лицева хірургія
Фармакологія	Терапевтична стоматологія
Патологічна анатомія	Організація охорони здоров'я
Патологічна фізіологія	
Біологічна хімія	
Медична фізика	
Пропедевтика внутрішніх хвороб	
Пропедевтика педіатрії	
Радіологія	
Гістологія	
Акушерство та гінекологія	
Травматологія	

Пререквізити. Вивчення дисципліни передбачає попереднє засвоєння кредитів з контролю та моніторингу діяльності у закладах вищої освіти, якість освітнього процесу.

Постреквізити. Основні положення навчальної дисципліни мають застосовуватися при вивченні фахових дисциплін.

Посилання на сторінку навчальної дисципліни в MOODLE

<http://distance.knmu.edu.ua/course/index.php?categoryid=52>

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Метою вивчення навчальної дисципліни є отримання знань студентів з судової медицини та медичного правознавства, формування компетентності висококваліфікованих фахівців у галузі стоматології, здатних застосовувати набуті при вивченні судової медицини та медичного права навички при розв'язанні складних задач і проблем у процесі навчання та подальшій професійній діяльності.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- розширення та активація у студентів здобутих раніше знань, умінь та навичок, отриманих при вивченні інших медико-біологічних та клінічних дисциплін;
- отримання компетентності щодо виконання лікарем функцій судового експерта згідно процесуального законодавства;
- отримання вміння із встановлення факту та давності біологічної смерті;
- отримання вміння щодо опису трупа на місці його виявлення;
- отримання вміння щодо опису тілесних ушкоджень;
- демонструвати вміння визначати ступінь тяжкості травми під час судово-стоматологічного обстеження потерпілої особи;
- демонструвати вміння опису стоматологічного статусу трупа;
- отримання вміння щодо виявлення та опису речових доказів біологічного походження;
- демонструвати вміння проводити ідентифікацію невідомої особи за стоматологічним статусом;
- отримання знань та компетентностей з правових засад лікарської діяльності відповідно до чинного законодавства;
- демонструвати вміння аналізувати зміст нормативно-правових актів, які стосуються медичної діяльності та діють у сфері охорони здоров'я громадян.

1.3. Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна.

1.3.1. Вивчення навчальної дисципліни забезпечує опанування студентами компетентностей:

Інтегральні компетентності: мати здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у випадку залучення під час професійної діяльності у галузі охорони здоров'я за спеціальністю «Стоматологія» до виконання функцій

експерта за вимогою правоохоронних органів при розслідуванні справ проти життя та здоров'я людини або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов та вимог.

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 3. Здатність застосовувати знання у практичній діяльності.

ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 5. Здатність спілкуватися англійською мовою.

ЗК 6. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 7. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 8. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК 9. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 10. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 11. Здатність працювати в команді.

ЗК 12. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

ЗК 13. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК 14. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 15. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові) компетентності: спроможність інтерпретувати результат лабораторних та інструментальних досліджень; спроможність діагностувати: визначати попередній, клінічний, остаточний, супутній діагноз; спроможність ведення нормативної медичної документації, опрацювання державної, соціальної та медичної інформації; спроможність до правового забезпечення власної професійної діяльності.

1.3.2. Вивчення навчальної дисципліни скероване на досягнення студентами наступних результатів навчання: володіти базовими знаннями з судової медицини та медичного права для виконання лікарем-стоматологом експертних функцій та для коректного ведення медичної документації стосовно таких професійних питань:

ПРН 1. Виділяти та ідентифікувати провідні клінічні симптоми та синдроми (за списком 1); за стандартними методиками, використовуючи попередні дані анамнезу хворого, дані огляду хворого, знання про людину, її

органи та системи, встановлювати вірогідний нозологічний або синдромний попередній клінічний діагноз стоматологічного захворювання (за списком 2).

ПРН 2. Збирати інформацію про загальний стан пацієнта, оцінювати психомоторний та фізичний розвиток пацієнта, стан органів щелепно-лицевої ділянки, на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень оцінювати інформацію щодо діагнозу (за списком 5).

ПРН 3. Призначати та аналізувати додаткові (обов'язкові та за вибором) методи обстеження (лабораторні, рентгенологічні, функціональні та/або інструментальні) за списком 5, пацієнтів із захворюваннями органів і тканин ротової порожнини і щелепно-лицевої області для проведення диференційної діагностики захворювань (за списком 2).

ПРН 4. Визначати остаточний клінічний діагноз дотримуючись відповідних етичних і юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення та логічного аналізу отриманих суб'єктивних і об'єктивних даних клінічного, додаткового обстеження, проведення диференційної діагностики під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи (за списком 2.1).

ПРН 5. Встановлювати діагноз невідкладних станів за будь-яких обставин (вдома, на вулиці, у лікувальній установі), в умовах надзвичайної ситуації, воєнного стану, нестачі інформації та обмеженого часу (за списком 4).

ПРН 6. Планувати та втілювати заходи профілактики стоматологічних захворювань серед населення для запобігання розповсюдження стоматологічних захворювань.

ПРН 7. Аналізувати епідеміологічний стан та проводити заходи масової й індивідуальної, загальної та локальної медикаментозної та немедикаментозної профілактики стоматологічних захворювань.

ПРН 8. Визначати підхід, план, вид та принцип лікування стоматологічного захворювання (за списком 2) шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.

ПРН 11. Проводити лікування основних стоматологічних захворювань за існуючими алгоритмами та стандартними схемами під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи (за списком 2.1).

ПРН 12. Організовувати проведення лікувально-евакуаційних заходів серед населення, військовослужбовців, в умовах надзвичайної ситуації, у т.ч. воєнного стану, під час розгорнутих етапів медичної евакуації, з урахуванням існуючої системи лікувально-евакуаційного забезпечення.

ПРН 14. Аналізувати та оцінювати державну, соціальну та медичну інформацію з використанням стандартних підходів та комп'ютерних інформаційних технологій.

ПРН 15. Оцінювати вплив навколишнього середовища на стан здоров'я населення в умовах медичного закладу за стандартними методиками.

ПРН 16. Формувати цілі та визначати структуру особистої діяльності на підставі результату аналізу певних суспільних та особистих потреб.

ПРН 18. Усвідомлювати та керуватися у своїй діяльності громадянськими правами, свободами та обов'язками, підвищувати загальноосвітній культурний рівень.

ПРН 20. Організовувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклується) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності.

ПРН 21. Виконувати медичні маніпуляції на підставі попереднього та/або остаточного клінічного діагнозу (за списками 2, 2.1) для різних верств населення та в різних умовах (за списком 6).

ПРН 22. Виконувати медичні стоматологічні маніпуляції на підставі попереднього та/або остаточного клінічного діагнозу (за списками 2, 2.1) для різних верств населення та в різних умовах (за списком 7).

ПРН 23. Виконувати маніпуляції надання екстреної медичної допомоги, використовуючи стандартні схеми, за будь-яких обставин на підставі діагнозу невідкладного стану (за списком 4) в умовах обмеженого часу (за списками 6, 7).

1.3.3. Вивчення навчальної дисципліни забезпечує набуття студентами наступних **соціальних навичок (Soft skills):**

Знати: тлумачення понять судова медицина та судово-медична експертиза; основні завдання судової медицини; організаційно-процесуальні засади проведення судово-медичної експертизи в Україні; визначення терміну «танатології»; ознаки факту настання смерті; суправітальні реакції; динаміку розвитку ранніх і пізніх трупних змін; визначення давності настання смерті; відмінності проведення патологоанатомічного розтину та судово- медичного дослідження трупа; техніку судово-медичного розтину трупа, особливості дослідження порожнин тіла, методику проведення проб на повітряну емболію та пневмоторакс; правила проведення зовнішнього огляду трупа та засвоїти методику його виконання під час огляду місця події; основні морфологічні ознаки зубів для встановлення расової приналежності; основні ознаки зубно-щелепного апарату людини, для встановлення статевої приналежності; особливості проведення судово-медичної експертизи з приводу встановлення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень, їх критерії; особливості проведення таких експертиз у підлітків та інвалідів; медичне та юридичне визначення і класифікації тілесних ушкоджень і відмінності між ними; схему опису тілесних ушкоджень, особливості їх загоєння; особливості враховування відсотків втрати працездатності при встановленні ступеня тяжкості тілесних ушкоджень; тлумачення поняття “ушкодження” (травма”); класифікацію травм, травмуючих засобів; морфологічні особливості ушкоджень, що спричинені тупими твердими предметами; загальну реакцію організму на травму; морфологічну будову слизової оболонки порожнини рота; класифікацію ушкоджень слизової ротової порожнини; анатомічну будову черепа, а особливо скелету обличчя; класифікацію переломів зубів та кісток обличчя; морфологічні та біохімічні зміни в організмі під час травматичного шоку; класифікацію, будову гострих предметів та різновиди ушкоджень, що виникають від їх дії; морфологічні особливості ушкоджень,

що спричинені гострими засобами; особливості ушкоджень нанесених власною рукою; основні причини смерті від дії тупих твердих та гострих предметів; діагностичні критерії життєвості та давності спричинення ушкоджень шкіри. основні види, класифікацію та будову вогнепальної зброї; механізм пострілу, фактори, що його супроводжують; механізм дії кулі на тіло людини; особливості утворення вогнепальних поранень, їх морфологічні особливості; особливості судово-медичного дослідження вогнепальних ушкоджень; класифікації гіпоксій та механічних асфіксій; стадії та прояви життєвого перебігу асфіксії; види механічної асфіксії та їх діагностичні ознаки; стадії виходу з асфіксії та їх значення в клінічній практиці; проби на за життєвість ушкоджень при механічних асфіксіях механізм дії крайніх температур на організм людини; клінічні та морфологічні прояви місцевого та загального впливу високої та низької температур на організм людини; методи визначення ступеня та площі ураження при опіках та відмороженнях; ознаки життєвості дії високої та низької температур на організм людини; причини смерті при дії крайніх температур на організм людини. сучасні можливості експертизи дії іонізуючого випромінювання; механізм розвитку морфологічних змін при дії іонізуючого випромінювання; ознаки дії іонізуючого випромінювання; сучасні можливості експертизи дії лазерного випромінювання; механізм розвитку морфологічних змін при дії лазерного випромінювання; ознаки дії лазерного випромінювання. механізм дії електричного струму на організм людини; морфологічні прояви дії технічної й атмосферної електрики на організм людини; особливості перебігу уражень технічною та атмосферною електрикою; методи виявлення і дослідження електроміток, мінерального складу об'єктів біологічного походження; особливості огляду місця події у разі ураження технічною електрикою; причини смерті при ураженні технічною та атмосферною електрикою; сучасні можливості експертизи речових доказів біологічного походження; принципи проведення досліджень крові, волосся, сперми, інших біоб'єктів; методи виявлення, упакування та направлення на подальші дослідження речових доказів біологічного походження на місці пригоди; антигенні властивості крові людини та їх біохімічний субстрат; склад сперми та мікроскопічну будову волосся; про спектральний аналіз взагалі та спектр гемоглобіну зокрема; сучасні можливості судово-медико-криміналістичних експертиз; об'єкти, що можуть бути направлені на медико-криміналістичну експертизу; судово-медичну класифікацію отруєнь; способи потрапляння, метаболізм та шляхи виведення окремих отруйних речовин в організмі людини; метаболізм та механізм дії різних хімічних чинників на організм людини; клінічну та патоморфологічну картину при дії різних груп хімічних чинників; методи вилучення матеріалу на додаткові дослідження при отруєнні окремими групами отрут; особливості ушкодження тканин обличчя та зубів хімічними чинниками; основні принципи охорони здоров'я України; основні нормативно-правові акти та законодавчі норми, що регламентують систему охорони здоров'я України; основні правові терміни та поняття, джерела медичного права; права і обов'язки медичних і фармацевтичних

працівників; рівні соціального регулювання медичної діяльності; права пацієнта та його обов'язки; види надання медичної допомоги; дефекти надання медичної допомоги, поняття ятрогенна патологія; види правопорушень в охороні здоров'я та нормативні акти, які регулюють юридичну відповідальність медичних працівників, види юридичної відповідальності медичних працівників; основні нормативно-правові акти в яких представлені законодавчі норми, що регламентують охорону материнства та дитинства; особливості забезпечення охорони материнства та дитинства в Україні; законодавчі норми сурогатного материнства в Україні; основні нормативно-правові акти в яких представлені законодавчі норми, що регламентують проведення штучного переривання вагітності; правові проблеми абортів; основні нормативно-правові акти в яких представлені законодавчі норми, що регламентують проведення трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів людини.

Уміти: констатувати факт настання смерті; встановлювати давність настання смерті за трупними ознаками; користуватися динамометром; виявляти речові докази на місці пригоди, їх описувати та правильно вилучати; проводити огляд трупа на місці пригоди та його описувати у "Протоколі огляду місця події"; розпізнавати морфологічні ознаки зубного ряду людей різної расової приналежності; вирізняти ознаки зубно-щелепного апарату жінки та чоловіка; визначати вік людини за зубним рядом; проводити огляд потерпілої особи з приводу тілесних ушкоджень; описувати тілесні ушкодження; визначати ступінь тяжкості тілесного ушкодження, механізм його виникнення та давність травми як під час проведення прийому потерпілого, так і за медичною документацією; визначати відсотки втрати загальної працездатності; описувати тілесні ушкодження шкіри, м'яких тканин та опорно-рухового апарату за визначеною схемою; розпізнавати різні тілесні ушкодження, спричинені тупими предметами; вилучати необхідні матеріали для проведення лабораторних досліджень; відображати при описі тілесних ушкоджень особливості, характерні для дії зубів; розпізнавати різні тілесні ушкодження, спричинені зубами; проводити диференційну діагностику переломів кісток обличчя в залежності від місця прикладання сили; відображати при описі тілесних ушкоджень особливості, характерні для дії гострих засобів; розпізнавати різні тілесні ушкодження, спричинені гострими засобами; встановлювати зажиттєвість спричинення тілесних ушкоджень; розпізнавати ушкодження, спричинені власною рукою; проводити огляд та опис основних ознак вхідного вогнепального отвору на шкірі та одязі; проводити диференціацію вхідного вогнепального отвору від вихідного та інших видів механічних ушкоджень; досліджувати та описувати рановий канал; виявляти загально асфіктичні ознаки при дослідженні трупа; виявляти видові ознаки при різних механічних асфіксіях; встановлювати зажиттєвість ушкоджень при механічних асфіксіях; описати позу та положення трупа на місці події при підозрі на смерть від дії крайніх температур; описати опіки, визначити, чим вони були спричинені; визначати зажиттєвість, ступінь та площу ураження при опіках та відмороженнях;

проводити діагностику ступенів відмороження за морфологічною характеристикою ушкоджених тканин; встановлювати ступінь тяжкості тілесних ушкоджень при опіках і відмороженнях, розмір втрати загальної або професійної працездатності; формулювати та обґрунтовувати причину смерті у разі дії на організм крайніх температур; визначати основні ознаки дії іонізуючого випромінювання; визначати основні ознаки дії лазерного випромінювання; описати позу та положення трупа на місці події при підозрі на смерть від дії технічної й атмосферної електрики; описати електромітки і малюнки блискавки на тілі; визначати групи рідкої крові за системою АВО;

провести диференційну діагностику між різними групами хімічних чинників; вилучати матеріал на додаткові дослідження при дії різних хімічних чинників; оцінити дані додаткових методів досліджень; правильно трактувати необхідні положення та статті законодавства у сфері охорони здоров'я; розрізняти права і законні інтереси, як пацієнтів, так і медичних працівників; розрізняти права і законні інтереси матерів та дітей; застосовувати норми права, які регулюють проблеми штучного переривання вагітності, трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів людини.

Демонструвати: становлення факту і давності настання смерті; послідовність проведення судово- медичного дослідження трупа; виконання огляду трупа на місці пригоди; встановлювати вік людини за особливостями зубного ряду; встановлювати статеву приналежність особи за зубо-щелепним апаратом; проведення огляду живих осіб; описання тілесних ушкоджень; визначення ступеня тяжкості тілесного ушкодження та відсотків втрати загальної працездатності; проведення диференційної діагностики між тілесними ушкодженнями від гострих і тупих предметів за їх морфологічними особливостями; опис стоматологічного статусу при різних травмах лицьового відділу черепа та зубів; встановлення зажиттєвості спричинення тілесних ушкоджень; обґрунтування причини смерті від дії тупих і гострих засобів; проведення дослідження та опис вогнепальних ушкоджень; проведення диференційної діагностики між різними видами вогнепальних та інших механічних ушкоджень; встановлення виду механічної асфіксії за патоморфологічною картиною; встановлення зажиттєвості ушкоджень при механічних асфіксіях; дослідження антигенних властивостей крові; дослідження основних речових доказів біологічного походження (волосся, сперми, частинок органів і тканин людини тощо); проведення диференційної діагностики при дії різних хімічних чинників; застосовувати міжнародно-правові норми та стандарти; проводити диференціацію між професійно-посадовими правопорушеннями медичних працівників.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь, ОПП	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 3.0	Галузь знань <u>22 «Охорона здоров'я»</u> (шифр і назва)	Нормативна
Загальна кількість годин – 90	Спеціальність: <u>«221 Стоматологія»</u> (шифр і назва)	Рік підготовки (курс):
		3-й
		Семестр
		2-й
		Лекції
Годин для денної форми навчання: аудиторних – 50 Самостійної роботи студента - 40	Освітній ступінь: <u>магістр</u> <u>ОПП</u> <u>ОПП «Стоматологія»</u>	16 год.
		Практичні
		34 год.
		Лабораторні
		-
		Самостійна робота
		40 год.
		Індивідуальні завдання: -
		Вид підсумкового контролю: диф. залік

2.1 Опис дисципліни

Назви тем дисципліни	Кількість годин					
	Форма навчання очна (денна)					
	Ра- зом	У тому числі				
1	2	Лек	Прак	Лаб	Інд	СРС
Тема 1. Предмет, завдання і історія розвитку судової медицини. Організаційно-процесуальні основи проведення судово-медичної експертизи в Україні.	5	1	2	-	-	1
Тема 2. Судово-медична танатологія. Огляд трупа на місці події. Особливості судово-медичного розтину трупів новонароджених. Дітовбивство. Судово-медичний розтин трупа.	4	1	4	-	-	1
Тема 3. Судово-медична травматологія. Судово-медична експертиза ушкоджень від дії тупих предметів.	4	0,5	2	-	-	1
Тема 4. Судово-медична експертиза ушкоджень від дії гострих предметів.	4	0,5	2	-	-	1
Тема 5. Судово-медична експертиза вогнепальних	4	1	2	-	-	1

ушкоджень						
Тема 6. Судово-медична експертиза механічної асфіксії	4	-	2	-	-	1
Тема 7. Судово-медична експертиза речових доказів.	2	-	2	-	-	1
Тема 8. Судово-медична експертиза смертельних отруень	2	-	2	-	-	1
Тема 9. Судово медична експертиза ушкоджень внаслідок дії фізичних факторів: електричного струму, високої та низької температури та ін.	2	-	1	-	-	2
Тема 10. Судово-медична експертиза живих осіб. Встановлення ступеню тяжкості тілесних ушкоджень. Визначення статевих станів і статевих злочинів. Судово-стоматологічна ідентифікація особистості.	2	2	3	-	-	2
Тема 11. Медичне право України в системах права і законодавства. Міжнародні та регіональні стандарти у сфері охорони здоров'я.	2	2	2	-	-	5
Тема 12. Основи господарської діяльності та страхування у сфері охорони здоров'я в Україні. Правова природа медичної допомоги і медичної послуги. Договір про надання медичних послуг.	4	2	2	-	-	5
Тема 13. Правовий статус суб'єктів медичних правовідносин. Особисті немайнові права людини у сфері охорони здоров'я	4	2	2	-	-	5
Тема 14. Правопорушення в сфері охорони здоров'я і юридична відповідальність медичних працівників за професійні правопорушення Дефекти надання медичної допомоги. Ятрогенії.	6	2	2	-	-	5
Тема 15. Правове регулювання стоматологічної практики в Україні Процедури і механізми захисту прав суб'єктів медичних правовідносин.	8	2	2	-	-	5
Диференційований залік	4	-	2	-	-	3
Всього годин по дисципліні	90	16	34	-	-	40

2.2.1 Лекції

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Види лекцій
1	Предмет, завдання і історія розвитку судової медицини. Організаційно-процесуальні основи проведення судово-медичної експертизи в Україні. Судово-медична танатологія. Огляд трупа на місці події. Судово-медичний розтин трупа.	2	Інформація, мультимедійна презентація
2	Судово-медична травматологія. Судово-медична експертиза ушкоджень від дії тупих та гострих предметів. Судово-медична	2	Інформація, мультимедійна

	експертиза вогнепальних ушкоджень.		презентація
3	Судово-медична експертиза живих осіб. Встановлення ступеню тяжкості тілесних ушкоджень. Визначення статевих станів і статевих злочинів. Судово-стоматологічна ідентифікація особистості.	2	Інформація, мультимедійна презентація
4	Медичне право України в системах права і законодавства. Міжнародні та регіональні стандарти у сфері охорони здоров'я.	2	Інформація, мультимедійна презентація
5	Основи господарської діяльності та страхування у сфері охорони здоров'я в Україні. Правова природа медичної допомоги і медичної послуги. Договір про надання медичних послуг.	2	Інформація, мультимедійна презентація
6	Правовий статус суб'єктів медичних правовідносин. Особисті немайнові права людини у сфері охорони здоров'я	2	Інформація, мультимедійна презентація
7	Правопорушення в сфері охорони здоров'я і юридична відповідальність медичних працівників за професійні правопорушення Дефекти надання медичної допомоги. Ятрогенії.	2	Інформація, мультимедійна презентація
8	Правове регулювання стоматологічної практики в Україні Процедури і механізми захисту прав суб'єктів медичних правовідносин.	2	Інформація, мультимедійна презентація
Разом		16	

2.2.2 Семінарські заняття - немає

2.2.3 Практичні заняття

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Методи навчання	Форми контролю
1	Тема 1. Предмет, завдання і історія розвитку судової медицини. Організаційно-процесуальні основи проведення судово-медичної експертизи в Україні.	2	Розповідь-пояснення, презентація	Тестовий контроль
2	Тема 2. Судово-медична танатологія. Огляд трупа на місці події. Особливості судово-медичного розтину трупів новонароджених. Дітовбивство. Судово-медичний розтин трупа.	4	Розповідь-пояснення, презентація, відеоролик	Усне опитування, тестовий контроль
3	Тема 3. Судово-медична травматологія. Судово-медична експертиза ушкоджень від дії тупих предметів.	2	Розповідь-пояснення, презентація	Усне опитування, тестовий контроль
4	Тема 4. Судово-медична експертиза ушкоджень від дії гострих предметів.	2	Розповідь-пояснення, презентація	Усне опитування, тестовий контроль
5	Тема 5. Судово-медична експертиза вогнепальних ушкоджень	2	Розповідь-пояснення, презентація	Усне опитування, тестовий контроль
6	Тема 6. Судово-медична експертиза механічної асфіксії	2	Розповідь-пояснення, презентація	Усне опитування, тестовий контроль
7	Тема 7. Судово-медична експертиза речових доказів.	2	Розповідь-пояснення, презентація	Усне опитування, тестовий контроль

				контроль
8	Тема 8. Судово-медична експертиза смертельних отруєнь	2	Розповідь-пояснення, презентація	Усне опитування, тестовий контроль
9	Тема 9. Судово медична експертиза ушкоджень внаслідок дії фізичних факторів: електричного струму, високої та низької температури та ін.	1	Розповідь-пояснення, презентація	Усне опитування, тестовий контроль
10	Тема 10. Судово-медична експертиза живих осіб. Встановлення ступеню тяжкості тілесних ушкоджень. Визначення статевих станів і статевих злочинів. Судово-стоматологічна ідентифікація особистості.	3	Розповідь-пояснення, презентація	Усне опитування, тестовий контроль
11	Тема 11. Медичне право України в системах права і законодавства. Міжнародні та регіональні стандарти у сфері охорони здоров'я.	2	Бесіда, кейс-метод, коучинг, дебати	Усне опитування, тестовий контроль
12	Тема 12. Основи господарської діяльності та страхування у сфері охорони здоров'я в Україні. Правова природа медичної допомоги і медичної послуги. Договір про надання медичних послуг.	2	Бесіда, кейс-метод, коучинг, моделювання процесів і ситуацій, дебати	Усне опитування, тестовий контроль
13	Тема 13. Правовий статус суб'єктів	2	Бесіда, кейс-метод,	Усне опитування,

	медичних правовідносин. Особисті немайнові права людини у сфері охорони здоров'я		коучинг, моделювання процесів і ситуацій, дебати	тестовий контроль
14	Тема 14. Правопорушення в сфері охорони здоров'я і юридична відповідальність медичних працівників за професійні правопорушення Дефекти надання медичної допомоги. Ятрогенії.	2	Бесіда, кейс-метод, коучинг, моделювання процесів і ситуацій, дебати	Усне опитування, тестовий контроль
15	Тема 15. Правове регулювання стоматологічної практики в Україні Процедури і механізми захисту прав суб'єктів медичних правовідносин.	2	Бесіда, кейс-метод, коучинг, моделювання процесів і ситуацій, дебати	Усне опитування, тестовий контроль
16	Диференційований залік	2	Бесіда	Усне опитування, тестовий контроль
	Всього годин	34		

2.2.4. Лабораторні заняття - немає

2.2.5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Методи навчання	Форми контролю
1	Тема 1. Предмет, завдання і історія розвитку судової медицини. Організаційно-процесуальні основи проведення судово-	1	Робота з текстом, конспектування	Тестовий контроль, самоконтроль

	медичної експертизи в Україні.			
2	Тема 2. Судово-медична танатологія. Огляд трупа на місці події. Особливості судово-медичного розтину трупів новонароджених. Дітовбивство. Судово-медичний розтин трупа.	1	Робота з текстом, конспектування	Тестовий контроль, самоконтроль
3	Тема 3. Судово-медична травматологія. Судово-медична експертиза ушкоджень від дії тупих предметів.	1	Робота з текстом, конспектування	Тестовий контроль, самоконтроль
4	Тема 4. Судово-медична експертиза ушкоджень від дії гострих предметів.	1	Робота з текстом, конспектування	Тестовий контроль, самоконтроль
5	Тема 5. Судово-медична експертиза вогнепальних ушкоджень	1	Робота з текстом, конспектування	Тестовий контроль, самоконтроль
6	Тема 6. Судово-медична експертиза механічної асфіксії	1	Робота з текстом, конспектування	Тестовий контроль, самоконтроль
7	Тема 7. Судово-медична експертиза речових доказів.	1	Робота з текстом, конспектування	Тестовий контроль, самоконтроль
8	Тема 8. Судово-медична експертиза смертельних отруєнь	1	Робота з текстом, конспектування	Тестовий контроль, самоконтроль
9	Тема 9. Судово-медична експертиза ушкоджень внаслідок дії фізичних факторів: електричного струму, високої та низької температури та ін.	2	Робота з текстом, конспектування	Тестовий контроль, самоконтроль

10	Тема 10. Судово-медична експертиза живих осіб. Встановлення ступеню тяжкості тілесних ушкоджень. Визначення статевих станів і статевих злочинів. Судово-стоматологічна ідентифікація особистості.	2	Робота з текстом, конспектування	Тестовий контроль, самоконтроль
11	Тема 11. Медичне право України в системах права і законодавства. Міжнародні та регіональні стандарти у сфері охорони здоров'я.	5	Робота з текстом, конспектування	Тестовий контроль, самоконтроль
12	Тема 12. Основи господарської діяльності та страхування у сфері охорони здоров'я в Україні. Правова природа медичної допомоги і медичної послуги. Договір про надання медичних послуг.	5	Робота з текстом, конспектування	Тестовий контроль, самоконтроль
13	Тема 13. Правовий статус суб'єктів медичних правовідносин. Особисті немайнові права людини у сфері охорони здоров'я	5	Робота з текстом, конспектування	Тестовий контроль, самоконтроль
14	Тема 14. Правопорушення в сфері охорони здоров'я і юридична відповідальність медичних працівників за	5	Робота з текстом, конспектування	Тестовий контроль, самоконтроль

	професійні правопорушення Дефекти надання медичної допомоги. Ятрогенії.			
15	Тема 15. Правове регулювання стоматологічної практики в Україні Процедури і механізми захисту прав суб'єктів медичних правовідносин.	5	Робота з текстом, конспектування	Тестовий контроль, самоконтроль
	Диференційований залік	3	Підготовка контрольних питань до диференційованого заліку	Тестовий контроль, самоконтроль
	Всього годин	40		

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

3.1. Оцінювання успішності навчання здобувачів освіти здійснюється на підставі чинної «Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів освіти ХНМУ» від 21.08.2021 №181.

Оцінювання поточної навчальної діяльності. Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті з кожної навчальної теми у формі усного опитування, тестування, бесіди студентів із заздалегідь визначених питань, у формі виступів здобувачів вищої освіти з доповідями при обговоренні навчальних питань. Під час оцінювання кожної теми здобувачу виставляється оцінка за традиційною 4-бальною шкалою: «відмінно», «добре», «задовільно» або «незадовільно». Після останнього заняття визначають середню арифметичну від суми усіх оцінок та перераховують у бали за допомогою таблиці коефіцієнтів, відповідно до Інструкції з оцінювання навчальної діяльності при Європейській кредитно-трансферній системі організації навчального процесу (Наказ ХНМУ № 52 від 23.02.2016 р.). При цьому максимальна кількість балів, що присвоюється за поточну навчальну діяльність, може складати 120 балів, мінімальна кількість – 70 балів.

Таблиця 1

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу

4-бальна шкала	120- бальна шкала	4-бальна шкала	120- бальна шкала
5	120	3.91-3,94	94
4.95-4,99	119	3.87-3,9	93
4.91-4,94	118	3.83- 3,86	92
4.87-4,9	117	3.79- 3,82	91
4.83-4,86	116	3.74-3,78	90
4.79-4,82	115	3.7- 3,73	89
4.75-4,78	114	3.66- 3,69	88
4.7-4,74	113	3.62- 3,65	87
4.66-4,69	112	3.58-3,61	86
4.62-4,65	111	3.54- 3,57	85
4.58-4,61	110	3.49- 3,53	84
4.54-4,57	109	3.45-3,48	83
4.5-4,53	108	3.41-3,44	82
4.45-4,49	107	3.37-3,4	81
4.41-4,44	106	3.33- 3,36	80
4.37-4,4	105	3.29-3,32	79
4.33-4,36	104	3.25-3,28	78
4.29-4,32	103	3.21-3,24	77
4.25- 4,28	102	3.18-3,2	76
4.2- 4,24	101	3.15- 3,17	75
4.16- 4,19	100	3.13- 3,14	74
4.12- 4,15	99	3.1- 3,12	73
4.08- 4,11	98	3.07- 3,09	72
4.04- 4,07	97	3.04-3,06	71
3.99-4,03	96	3.0-3,03	70
3.95- 3,98	95	Менше 3	Недостат ньо

Оцінювання самостійної роботи студентів. Самостійна робота студентів, яка передбачена в темі поряд з аудиторною роботою, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному практичному занятті.

Засвоєння тем, які виносяться лише на самостійну роботу, оцінюється впродовж диференційного заліку.

Диференційований залік проводиться на останньому занятті, до якого допускають тих студентів, які виконали всі види робіт, що передбачені навчальною програмою та набрали кількість балів, не меншу за мінімальну (70 балів). На диференційований залік винесені найбільш важливі питання навчального матеріалу, в тому числі теми, які студенти вивчали самостійно під час позааудиторної роботи. Максимальна кількість балів диференційованого заліку може становити 80 балів, мінімальна - 50 балів. Під час його проведення студент отримує білет, що містить 5 питань, з яких 3 питання відповідають теоретичній частині дисципліни, а 2 питання належать до контролю практичних навичок та вмінь. Під час відповіді на питання теоретичної частини білету, студент повинен обґрунтовано відповісти на питання та висвітлити рівень своїх знань, отриманих впродовж вивчення дисципліни. Під час відповіді на питання практичної частини студент повинен правильно описати препарат шкіри або кісток з ушкодженнями та визначити характер ушкодження й вид травмуючого предмету. Інше питання практичної частини належить до вирішення ситуаційного завдання. Студент повинен вірно відповісти на питання ситуаційного завдання згідно з отриманими під час навчання практичними навичками та вміннями. Критерії оцінювання теоретичних знань і практичних навичок, проводиться згідно з таблицею (відповідно до Інструкції з оцінювання навчальної діяльності (Наказ ХНМУ № 181 від 21.08.2021 р.).

Оцінювання результатів вивчення дисципліни проводиться після складання диференційованого заліку. Оцінка з дисципліни визначається як сума балів за поточну навчальну діяльність та диференційованого заліку і становить min – 120 до max – 200. Відповідність оцінок за 200-бальною шкалою, 4-бальною (національною) шкалою та шкалою ECTS наведена у таблиці.

Кількість питань	5»	4»	3»	Усна відповідь за білетами, які включають практичну и теоретичну частину дисципліни	За кожну відповідь студент одержує від 10 до 16 балів, що відповідає : «5»- 16 балів «4»- 13 балів «3»- 10 балів
1	6	3	0		
2	6	3	0		
3	6	3	0		
4	6	3	0		
5	6	3	0		
	0	5	0		

Відповідність оцінок за 200 бальною шкалою, чотирибальною (національною) шкалою та шкалою ECTS

Оцінка за 200 бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за чотирибальною (національною) шкалою
180–200	A	Відмінно
160–179	B	Добре
150–159	C	Добре
130–149	D	Задовільно
120–129	E	Задовільно
Менше 120	F, Fx	Незадовільно

Оцінка з дисципліни виставляється лише студентам, яким зараховані усі підсумкові заняття та диференційований залік. Студентам, що не виконали вимоги навчальної програми виставляється оцінка **Fx**, якщо вони були допущені до складання диференційованого заліку, але не склали його. Оцінка **F** виставляється студентам, які не допущені до складання диференційованого заліку.

3.2. Питання до диф. заліку:

1. Визначення, зміст і завдання судової медицини. Основні етапи розвитку світової судової медицини. Праці А.Паре, П. Закхея, Й. Бонна. Внесок М.І. Пирогова і М.С. Бокаріуса в розвиток судової медицини.
2. Визначення, зміст і завдання судової медицини. Основні етапи розвитку вітчизняної судової медицини. Внесок проф. М.С. Бокаріуса, Ю.С. Сапожнікова, І.О. Концевич в розвиток судової медицини.
3. Історія розвитку кафедри судової медицини, медичного правознавства ХНМУ. Внесок проф. В.К. Анрепа, М.С. Бокаріуса, М.М. Бокаріуса, М.П. Марченко та ін. вчених в розвиток вітчизняної судової медицини.
4. Організаційно-процесуальні основи проведення судово-медичної експертизи на Україні. Права, обов'язки і відповідальність судово-медичного експерта. Судово-медична документація.
5. Судово-медична експертиза – предмет і завдання галузі, об'єкти експертизи, регламентуючі нормативно-правові документи, документація. Структура бюро судово-медичної експертизи.
6. Методика проведення судово-медичної експертизи. Структура «Висновку експерта». Вимоги до оформлення висновків та порядок їх підпису. Відповідальність експерта. Залучення лікарів-консультантів.
7. Види судово-медичних експертиз. Проведення судово-медичних експертиз щодо притягнення медичних працівників до кримінальної відповідальності за професійні правопорушення.
8. Вмирання та смерть – загальні відомості, механізм вмирання, стадії, вірогідні та достовірні ознаки смерті. Трупне залякання – механізм виникнення, послідовність розвитку та судово-медичне значення.
9. Судово-медична танатологія. Вірогідні та достовірні ознаки смерті.
Ранні трупні явища і їх судово-медичне значення.
10. Судово-медична танатологія. Вірогідні та достовірні ознаки смерті. Пізні трупні явища і їх судово-медичне значення.
11. Охолодження трупа. Термометрія трупа. Особливості змін температури трупа людини в залежності від факторів зовнішнього середовища.
12. Судово-медична танатологія. Способи і методи визначення давності настання смерті в судово-медичній практиці.
13. Судово-медична танатологія. Консервувальні зміни організму людини, їх причини, механізм виникнення та судово-медичне значення.
14. Судово-медична танатологія. Гниття трупа – стадії розвитку та морфологічні зміни тканин у залежності від давності настання смерті.
15. Ранні абсолютні ознаки смерті. Трупні плями – стадії розвитку та судово-медичне значення при проведенні судово-медичних експертиз.
16. Порядок проведення судово-медичної експертизи трупа, документація, способи розтинів, проби на пневмоторакс та повітряну емболію.
17. Порядок судово-медичної експертизи трупів новонароджених та дітей. Способи розтину. Документація. Лабораторні методи досліджень.
18. Дітовбивство – визначення, види вбивств, судово-медична експертиза причин смерті внаслідок дії різних факторів зовнішнього середовища.

19. Судово-медична експертиза трупів новонароджених. Встановлення новонародженості, доношеності, зрілості та життєздатності плода.
20. Судово-медична експертиза трупів новонароджених. Встановлення новонародженості та живонародженості дитини, часу позаутробного життя, причини смерті. Мікроскопічні ознаки живонародженості.
21. Огляд місця події – завдання лікаря під час огляду трупа на місці його виявлення, документація, схема опису трупа на місці події, правила вилучення речових доказів біологічного походження.
22. Раптова смерть – ознаки, причини і генез раптової смерті. Особливості судово-медичного дослідження трупів осіб, що померли від захворювань органів кровообігу, дихання, травлення, ЦНС. Раптова смерть у дітей.
23. Ушкодження тупими предметами. Класифікація тупих предметів. Види тілесних ушкоджень та механізм їх спричинення від дії тупих предметів. Судово-медичне значення саден.
24. Ушкодження тупими предметами. Класифікація тупих предметів. Види тілесних ушкоджень та механізм їх спричинення від дії тупих предметів. Судово-медичне значення синців.
25. Ушкодження тупими предметами. Класифікація і диференційна діагностика ран, що заподіяні тупими предметами.
26. Ушкодження гострими предметами. Класифікація гострих предметів і ран, що їх заподіяли. Диференційна діагностика різаної та рубленої ран.
27. Ушкодження гострими предметами. Класифікація гострих предметів і ран, що їх заподіяли. Ознаки колото-різаної рани. Основний та додатковий розріз та його судово-медичне значення.
28. Судово-медична травматологія. Характер, механізм виникнення і судово-медичне значення переломів ребер, хребта, костей лицьового черепа. Види переломів. Прямі й непрямі переломи.
29. Травматизм та його види. Падіння з висоти - види падіння, особливості огляду місця події та експертизи в цих випадках. Падіння на площині.
30. Визначення зажиттєвості та давності пошкоджень в судовій медицині.
31. Судово-медична травматологія. Характер, механізм виникнення і судово-медичне значення переломів плоских і трубчатих кісток.
32. Судово-медична експертиза смерті і ушкоджень, що виникли внаслідок падіння з висоти, їх диференціальна діагностика з автотравмою.
33. Визначення терміну «автотравма». Специфічні, характерні і нехарактерні ушкодження внаслідок автомобільної травми. Судово-медична експертиза випадків випадіння людини із кабіни автомобіля.
34. Види автомобільної травми. Судово-медична експертиза випадків наїзду автомобіля на пішохода. Значення бампер-перелому.
35. Види автомобільної травми. Судово-медична експертиза випадків переїзду тіла колесом автомобіля.
36. Види автомобільної травми. Судово-медична експертиза випадків травми водія і пасажирів всередині кабіни автомобіля.

37. Класифікація транспортної травми. Судово-медична експертиза мотоциклетної травми. Класифікація та види мототравми. Специфічні, характерні та нехарактерні ушкодження в цих випадках.
38. Судово-медична експертиза залізничної травми. Питання, які вирішуються при судово-медичній експертизі даного виду травми.
39. Вогнепальні ушкодження. Визначення вхідного та вихідного отвору на шкірі та на кістках. Види кульових ранових каналів. Визначення дистанції пострілу. Феномен Віноградова.
40. Класифікація вогнепальної зброї. Судово-медична експертиза ушкоджень внаслідок дії мисливської зброї. Ушкодження дробом. Визначення вхідного та вихідного отвору, дистанції пострілу.
41. Вибухова травма. Особливості судово-медичної експертизи потерпілих внаслідок вибуху. Коло питань, що вирішує судово-медичний експерт.
42. Вогнепальні ушкодження. Лабораторні методи дослідження при експертизі вогнепальних ушкоджень та їх можливості.
43. Судово-медико-криміналістичні методи дослідження та їх можливості.
44. Ідентифікаційні дослідження знарядь травми. Можливості ідентифікаційних досліджень кісток трупа. Встановлення особистості за стоматологічним статусом.
45. Асфіксія – визначення, класифікація, асфіктичні періоди і їх тривалість. Загальноасфіктичні ознаки. Компресійний вид механічної асфіксії.
46. Класифікація механічної асфіксії. Судово-медична діагностика смерті внаслідок повішення та задушення петлею.
47. Види обтураційної асфіксії. Судово-медична діагностика смерті внаслідок утоплення - види утоплення, ознаки утоплення на трупі, можливості лабораторних досліджень при експертизі утоплення.
48. Види странгуляційної асфіксії. Судово-медична експертиза смерті і ушкоджень внаслідок задушення руками.
49. Класифікація механічної асфіксії. Судово-медична експертиза смерті внаслідок закриття дихальних отворів і шляхів сторонніми предметами.
50. Гіпоксія та її типи. Патогенез розвитку механічної асфіксії. Ознаки перебування трупа в воді. Мацерація. Ознаки утоплення на трупі.
51. Диференційна діагностика повішення та задушення петлею. Видові зовнішні та внутрішні ознаки повішення. Встановлення прижиттєвості странгуляційної борозни. Проба М.С. Бокаріуса.
52. Судово-медична експертиза смерті і ушкоджень внаслідок дії електричного струму. Особливості дії струму на організм людини. Петлі струму. Макро- і мікроскопічне дослідження електромітки.
53. Судово-медична експертиза смерті і ушкоджень внаслідок дії високої температури. Загальна і місцева дія високої температури. Види та ступені опіків тіла. Діагностика прижиттєвих і післясмертних опіків.
54. Судово-медична експертиза смерті і ушкоджень внаслідок дії низької температури. Загальна і місцева дія низької температури. Ступені відмороження тіла. Ознаки переохолодження тіла на трупі.

55. Судово-медична експертиза променевої травми. Загальна дія іонізуючого випромінювання. Гостре та хронічне променеве ураження, судово-медична експертиза в цих випадках.
56. Судово-медична експертиза ушкоджень, що виникли внаслідок дії зміненого атмосферного тиску. Дія на організм підвищеного та зниженого атмосферного тиску. Баротравма.
57. Судово-медична токсикологія. Отруєння і отрута – визначення, чинники і умови, які сприяють отруєнням. Класифікація отрут в судовій медицині.
58. Судово-медична токсикологія. Судово-медична діагностика смерті внаслідок дії місцеводіючих отрут.
59. Судово-медична токсикологія. Судово-медична діагностика смерті внаслідок дії деструктивних отрут.
60. Судово-медична токсикологія. Судово-медична діагностика смерті внаслідок дії кров'яних отрут.
61. Судово-медична токсикологія. Судово-медична діагностика смерті внаслідок дії функціональних отрут.
62. Судово-медична токсикологія. Судово-медична діагностика смерті внаслідок отруєння чадним газом.
63. Судово-медична діагностика смерті внаслідок отруєння етиловим алкоголем – макро- і мікроморфологічна картина на трупі, результати судово-токсикологічного аналізу. Ступені алкогольного сп'яніння.
64. Судово-медична токсикологія. Судово-медична діагностика смерті внаслідок дії наркотичних речовин.
65. Судово-медична токсикологія. Правила судово-медичного дослідження трупів при підозрі на отруєння. Тлумачення позитивних та негативних результатів судово-токсикологічного дослідження.
66. Судово-медична експертиза харчових отруєнь. Отрути бактеріального і небактеріального походження. Отруєння грибами і їх діагностика.
67. Судово-медична експертиза розладу здоров'я від дії біологічного чинника - отруєння грибами, інфекційні ураження, дія антигенами.
68. Судово-медична експертиза речових доказів. Дослідження сперми – методи дослідження і основні питання, які вирішує експерт.
69. Судово-медична експертиза речових доказів. Дослідження волосся – методи досліджень, встановлення видової належності, основні питання, які вирішує судово-медичний експерт під час дослідження волосся.
70. Судово-медична експертиза плям крові - класифікація слідів, ймовірні та достовірні методи дослідження крові, основні питання, які вирішує судово-медичний експерт під час дослідження слідів крові.
71. Визначення терміну «тілесне ушкодження». Втрата органа або втрата органом його функції – види ушкоджень, оцінка за ступенем тяжкості, особливості проведення судово-медичної експертизи цих ушкоджень.
72. Судово-медична експертиза живих осіб. Класифікація ступенів тяжкості тілесних ушкоджень і їх кваліфікаційні ознаки.

73. Судово-медична експертиза живих осіб. Ознаки тяжкого тілесного ушкодження. Перелік ушкоджень, що є небезпечними для життя.
74. Судово-медична експертиза живих осіб. Кваліфікаційні ознаки легких тілесних ушкоджень та ушкоджень середнього ступеню важкості.
75. Судово-медична експертиза живих осіб. Види загальної і професійної працездатності, порядок встановлення її втрати.
76. Судово-медична експертиза стану здоров'я, симуляції, агравації, штучних хвороб і самоушкодження.
77. Види судово-медичних експертиз з приводу спірних статевих станів і статевих злочинів. Встановлення батьківства.
78. Судово-медична експертиза живих осіб. Встановлення статевої зрілості.
79. Судово-медична експертиза живих осіб. Встановлення порушення цілості дівочої пліви.
80. Судово-медична експертиза живих осіб. Встановлення статевої репродуктивної здатності.
81. Судово-медична експертиза живих осіб. Встановлення минулих пологів - визначення факту та давності пологів.
82. Кримінальний аборт – визначення, відомі способи аборту, особливості проведення судово-медичної експертизи у цих випадках.
83. Судово-медична експертиза живих осіб. Встановлення ознак насильницького статевого акту. Особливості вилучення та лабораторного дослідження речових доказів в цих випадках.
84. Судово-медична експертиза живих осіб. Встановлення факту розбещених дій та особливості проведення даного виду експертиз.
85. Судово-медична експертиза живих осіб. Мужолозтво. Дослідження активного та пасивного партнерів. Коло питань, які вирішує експерт.
86. Медичне право України як правове утворення: поняття, завдання, предмет регулювання.
87. Загальна характеристика законодавчого забезпечення охорони здоров'я в Україні.
88. Права пацієнтів за міжнародними та регіональними актами у сфері охорони здоров'я і прав людини.
89. Права медичних працівників за міжнародними та регіональними актами у сфері охорони здоров'я і прав людини.
90. Заклад охорони здоров'я України як суб'єкт господарювання. Ліцензування й акредитація закладів охорони здоров'я.
91. Загальні положення про страхування у сфері охорони здоров'я: поняття, принципи страхування, суб'єкти, об'єкти та зміст страхових правовідносин.
92. Поняття та ознаки медичної допомоги (якісна, кваліфікована, доступна, безоплатна). Право на медичну допомогу за законодавством України.
93. Медична послуга як об'єкт медичних правовідносин. Договір про надання медичних послуг: поняття, загальна характеристика та особливості виконання.

94. Права людини у сфері охорони здоров'я: поняття, класифікація, загальна характеристика. Гарантії забезпечення прав людини у сфері охорони здоров'я.
95. Право людини на медичну інформацію та медичну таємницю: загальна характеристика і правове забезпечення.
96. Право людини на згоду та відмову на медичне втручання. Порядок обробки персональних даних.
97. Поняття і види суб'єктів медичних правовідносин. Загальна характеристика прав пацієнта. Правове регулювання обов'язків пацієнта в Україні.
98. Медичний працівник та його правовий статус: понятійно-категоріальний апарат і класифікація. Законодавче забезпечення і класифікація прав медичних працівників.
99. Правове регулювання професійних обов'язків медичних працівників. Правовий статус лікуючого лікаря за національним законодавством.
100. Поняття і види процедур і механізмів захисту прав суб'єктів медичних правовідносин (судова та позасудова форма).
101. Правопорушення у сфері охорони здоров'я як підстава для юридичної відповідальності у медичному праві: поняття, ознаки, склад.
102. Поняття та види юридичної відповідальності суб'єктів медичних правовідносин. Звільнення від юридичної відповідальності медичних працівників.
103. Цивільно-правова відповідальність у сфері охорони здоров'я.
104. Дисциплінарна відповідальність медичних працівників.
105. Адміністративно-правова відповідальність у медичному праві.
106. Кримінальна відповідальність медичних працівників у зв'язку з їх професійною діяльністю.
107. Поняття, види і значення медичних експертиз в Україні.
108. Дефекти надання медичної допомоги: поняття і види. Медична помилка та нещасний випадок.
109. Ятрогенна патологія: актуальність і основні причини виникнення.
110. Особливості юридичної регламентації стоматологічного туризму.
111. Стоматологічна допомога в Україні: нормативне забезпечення.
112. Правовий статус пацієнтів у галузі стоматології.
113. Правовий статус медичних працівників у галузі стоматології.
114. Юридична оцінка несприятливих наслідків надання стоматологічної допомоги.
115. Медико-правові стандарти організації та надання стоматологічної допомоги.
116. Особливості оподаткування стоматологічної практики.
117. Правове регулювання здійснення приватної стоматологічної практики.
118. Господарська діяльність у стоматології.
119. Поняття та види донорства за законодавством України.
120. Поняття і принципи донорства крові та її компонентів.

3.3. Контрольні питання

1. Загальна характеристика законодавчого забезпечення охорони здоров'я в Україні.
2. Поняття та ознаки медичної допомоги (якісна, кваліфікована, доступна, безоплатна).
3. Права людини у сфері охорони здоров'я: поняття, класифікація, характеристика.
4. Право людини на медичну інформацію.
5. Право людини на лікарську таємницю.
6. Право людини на згоду на медичне втручання.
7. Загальна характеристика прав пацієнта.
8. Правове регулювання обов'язків пацієнта в Україні.
9. Морально-етичні засади взаємин «лікар-пацієнт».
10. Правове регулювання професійних обов'язків медичних працівників.
11. Правовий статус лікуючого лікаря за національним законодавством.
12. Види правопорушень та відповідальності у сфері охорони здоров'я
13. Цивільно-правова відповідальність у сфері охорони здоров'я.
14. Дисциплінарна відповідальність медичних працівників.
15. Адміністративно-правова відповідальність у медичному праві.
16. Кримінальна відповідальність медичних працівників.
17. Звільнення від юридичної відповідальності медичних працівників.
18. Особливості юридичної відповідальності пацієнтів за законодавством України.
19. Експертна діяльність у сфері охорони здоров'я: національне і зарубіжне законодавство.
20. Поняття, види і значення медичних експертиз в Україні.
21. Дефекти надання медичної допомоги: поняття і види.
22. Медична помилка та нещасний випадок.
23. Ятрогенна патологія: актуальність і основні причини виникнення.
24. Ускладнення за результатами медичних втручань та їх правові наслідки.
25. Контроль якості медичної допомоги: поняття, види, суб'єкти.
26. Правовий статус лікаря, який надає первинну медичну допомогу.
27. Законодавче забезпечення донорства органів та інших анатомічних матеріалів.
28. Судово-медична експертиза: загальна характеристика та роль у сфері медичного права
29. Основи проведення судово-медичної експертизи в Україні.
30. Судово-медична експертна оцінка дефектів надання медичної допомоги в анестезіології-реаніматології та їх профілактика.
31. Судово-медична експертна оцінка дефектів надання медичної допомоги в хірургічній практиці та їх профілактика
32. Судово-медична експертна оцінка дефектів надання медичної допомоги в акушерсько-гінекологічній практиці та їх профілактика.

33. Судово-медична експертна оцінка дефектів надання медичної допомоги в терапевтичній практиці та їх профілактика.

34. Судово-медична експертна оцінка дефектів надання медичної допомоги в педіатричній практиці та їх профілактика

35. Правові та етичні проблеми трансплантології.

36. Правові та етичні проблеми штучного запліднення.

37. Правові та етичні проблеми аборта.

38. Правові та етичні проблеми стерилізації.

39. Правові та етичні проблеми зміни статі.

40. Правові та етичні проблеми евтаназії.

3.4. Індивідуальні завдання - не передбачені

3.5. Правила оскарження оцінки

Апеляція студента щодо оцінки дисципліни (кількості балів), повинна подаватись особисто не пізніше наступного робочого дня після оголошення оцінки. Апеляція розглядається не пізніше наступного дня після її подання у присутності студента. Додаткове опитування студента при розгляді апеляцій не допускається. Порядок подання і розгляду апеляції повинен бути оприлюднений та доведений до відома студента не пізніше ніж 7 днів до початку іспитів.

4. ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ

Вимоги дисципліни.

- повага до колег,
- толерантність до інших та їхнього досвіду,
- сприйнятливість та неупередженість,
- здатність не погоджуватися з думкою, але шанувати особистість опонента/-ки,
- ретельна аргументація своєї думки та сміливість змінювати свою позицію під впливом доказів,
- я-висловлювання, коли людина уникає непотрібних узагальнювань, описує свої почуття і формулює свої побажання з опорою на власні думки і емоції,
- обов'язкове знайомство з першоджерелами.

Вітається творчий підхід у різних його проявах. Від студентів/-ок очікується зацікавленість участю у міських, всеукраїнських та міжнародних конференціях, конкурсах та інших заходах з предметного профілю.

Відвідування занять та поведінка.

Відвідування лекційних та практичних занять є обов'язковим. Якщо студенти та студентки пропустили заняття, то їх необхідно відпрацювати. Відпрацювання пропущених практичних занять відбувається щоденно з 15.00 до 17.00 на кафедрі, згідно графіку на інформаційному стенді.

Відпрацювання передбачає усне опитування, вирішення письмових або комп'ютерних тестів об'ємом до 20 тестових завдань. Відпрацювання пропущених лекцій відбувається шляхом написання реферату від руки об'ємом до 10 сторінок на аркушах формату А4. Реферат повинен бути написаний з посиланням на джерела літератури та переданий викладачу. Якщо у студентів/-ок виникають запитання, то можна звернутися до викладача особисто, он-лайн або за електронною поштою.

Під час лекції бажано вести конспект та зберігати достатній рівень тиші, можливо ставити запитання. До проведення практичних занять студенти повинні підготуватися за темою заняття, приймати участь у дискусії, ставити запитання, висловлювати свою точку зору. Під час обговорення необхідно зберігати повагу до колег, толерантність до їх досвіду, сприйнятливість та неупередженість, здатність до конструктивної критики, посилання на джерела літератури, спиратися на власні емоції та думки.

Під час занять дозволяється:

- залишати аудиторію на короткий час за потреби та за дозволом викладача;
- пити безалкогольні напої;
- фотографувати слайди презентацій;
- брати активну участь у ході заняття.

Під час занять заборонено:

- їсти (за виключенням осіб, особливий медичний стан яких потребує іншого – в цьому випадку необхідне медичне підтвердження);
- палити, вживати алкогольні і навіть слабоалкогольні напої або наркотичні засоби;
- нецензурно висловлюватися або вживати слова, які ображають честь і гідність колег та професорсько-викладацького складу;
- грати в азартні ігри;
- наносити шкоду матеріально-технічній базі університету (псувати інвентар, обладнання; меблі, стіни, підлоги, засмічувати приміщення і території);
- галасувати, кричати або прослуховувати гучну музику в аудиторіях і навіть у коридорах під час занять.

Використання електронних гаджетів.

Використання електронних гаджетів є основним і потужним інформаційним джерелом до вивчення курсу, адаптивним до сучасних вимог і сприяє входженню в сучасний європейський освітній простір. Гаджети забезпечують постійний зворотній зв'язок: «викладач-студент», «студент-студент», «студент-група студентів».

Політика щодо осіб з особливими освітніми потребами.

Організація інклюзивного навчання в закладах вищої освіти здійснюється згідно наказом ХНМУ № 203 від 22.06.2018 «Про затвердження Порядку супроводу (надання допомоги) осіб з обмеженими

фізичними можливостями, громадян похилого віку, інших мало мобільних груп населення під час перебування на території (в приміщеннях) ХНМУ.

Рекомендації щодо успішного складання дисципліни (активність здобувачів вищої освіти під час практичного заняття, виконання необхідного мінімуму навчальної роботи).

Протягом вивчення дисципліни здобувач вищої освіти зобов'язаний:

- систематично відвідувати практичні заняття та лекції;
 - вести конспекти практичних занять;
 - приймати активну участь у роботі на заняттях;
- виконувати самостійну позааудиторну роботу.

Заохочення та стягнення.

Додаткові бали впродовж курсу не передбачені.

Техніка безпеки.

На першому занятті будуть роз'яснені основні принципи охорони праці на кафедрі шляхом проведення інструктажу. Очікується, що кожен повинен знати, де найближчий до аудиторії евакуаційний вихід, де знаходиться вогнегасник, як їм користуватися тощо. Після проведення інструктажу кожен здобувач вищої освіти повинен поставити підпис у журналі інструктажу кафедри з охорони праці.

5. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Кафедра судової медицини, медичного правознавства імені заслуженого професора М.С.Бокаріуса підтримує нульову толерантність до плагіату. Від студентів та студенток очікується бажання постійно підвищувати власну обізнаність в академічному письмі. На перших заняттях проводитимуться інформаційні заходи щодо того, що саме вважати плагіатом та як коректно здійснювати дослідницько-науковий пошук.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова:

1. Мішалов В.Д. Судова медицина: підручник // В.Д. Мішалов, Т.В. Хохолєва, В.Т. Бачинський [та ін.]. – Чернівці : Місто, 2018. – С. 574. 2.Завальнюк А.Х. Судова медицина: Курс лекцій. - Тернопіль:Укрмедкнига, 2000.- 648 с.
2. Ольховський В.А. Визначення давності настання смерті / Ольховський В.О., Голубович Л.Л., Тагаєв М.М., Хижняк В.В., Голубович П.Л., Кравченко Ю.М., Голубович А.Л., Балановський В.В., Моргун А.О., Коновал Н.С. // монографія. – Х.: ФОП Бровін О.В., 2017. – 168 с.
- 3.Судова медицина: навчально-методичний посібник / За ред. Б.Михайличенка. - К.:МП Леся, 2001. – 416 с
- 4.Бабанин А.А., Нікітіна К.Г., Соколова І.Ф. Правознавство //Сімферополь, 2005.- 704 С.
- 5.Комаров О.І. Основи права України// Вища школа, 2004.- 204 С.

6. Судова медицина. Медичне правознавство: підручник: у 2 кн. Б.В. Михайличенко, В.А. Шевчук, С.С. Бондар та ін.. за ред.. проф.. В.Ф. Москаленка, Б.В. Михайличенка. – Кн.1 Судова медицина. – К. «Медицина», 2011. – 448 с.
- 7.Підручник із двох томів - «Судова медицина» та «Медичне законодавство: правова регламентація лікарської діяльності», створений колективом кафедри судової медицини НМУ ім. О.О. Богомольця під керівництвом та за редакцією завідувача кафедри, д.м.н., професора Б.В. Михайличенка. Відповідно до томів: Книга 1. - Київ. – ВСВ «Медицина», - 2011. – 447 с. та Книга 2 - Київ. – ВСВ «Медицина», - 2011. – 495 с.
8. Соколова О.В. Судова медицина: Курс лекцій // МВС України. Київський юрид. ін-т МВС; О.В. Соколова, Ю.І. Азаров, Б.В. Михайличенко. – Київ : Паливода А.В., 2005. – 232 с.
9. Судова медицина: Підручник // За заг. ред. А.С. Лісового, Л.Л. Голубовича. – Київ : Атіка, 2008. – 483 с.
10. Судова медицина: Підручник для студентів мед. вузів //Мін. охорони здоров'я України; Ред.: І.О. Концевич, Б.В. Михайличенко. – Київ : МП «Леся», 1997. – 655 с.

Допоміжна:

- 1.Руководство к практическим занятиям по судебной медицине/Под ред. Концевич И.А. // К.: Выща школа, 1988.-328 с.
- 2.Кримінальний кодекс України (станом на 5 квітня 2001 р).
- 3.Кримінально-процесуальний кодекс України (станом на 21 червня 2001 р).
- 4.Закон "Про судову експертизу", 1994.
- 5."Основи законодавства України про охорону здоров'я", 1992.
- 6.Наказ № 6 МОЗ " Про розвиток та вдосконалення судово-медичної служби України", 1995.
- 7.Бабанин А.А., Соколова И.Ф. Судебно-медицинская экспертиза половых состояний//Симферополь, 2001.- 206 С.
- 8.Бойко С.О. Судово-медична експертиза визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень// Ужгород, 2003.-225 С.
- 9.Герасименко О. Тлумачний та російсько-український словники з судової медицини. - Донецьк, 1999.- 292 с.
- 10.Завальнюк А.Х. Тлумачний словник судово-медичних термінів. - Тернопіль: Укрмедкнига, 1999. - 351 с.
11. Кулик О.Ф., Бачинський В.Т., Савка І.Г., Ванчуляк О.Я. Особливості судово-медичного дослідження трупа при окремих видах смерті.//Чернівці, 2005. – 211 С.
- 12.Федорчук-Незнакомцева Є.П., Павлович В.Г. Посібник з судово-медичної танатології. - Київ, 1998.- 46 с.
- 13.Яланський О.В., Воробйов Ю.В., Яланська Л.О., Воробйов М.Ю. Судово-медичне дослідження трупа. - Полтава, 2000.- 240 с.
14. Судові експертизи в Україні: Збірник нормативних актів. - К., 2002.

Судово-медична експертиза (Законодавче забезпечення та правила проведення експертиз): Навчальний посібник / Сервецький І.В., Кандиба С.В., Яковлев С.В. – К., 1999.

7. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. <http://www.repo.knmu.ua>
2. <http://www.naiau.kiev.ua/>
3. <http://www.nbuv.gov.ua/>
4. <http://rada.gov.ua/laws/main/a#Find>
5. <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/index>
6. <http://www.kmu.gov.ua/control/>
7. <http://uk.wikipedia.org/wiki/>

Посилання на сторінку навчальної дисципліни в MOODLE
<http://distance.knmu.edu.ua/course/index.php?categoryid=52>

8. ІНШЕ

Корисні посилання

Положення про запобігання, попередження та врегулювання випадків, пов'язаних із сексуальними домаганнями і дискримінацією у ХНМУ

http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog-sex.doc

Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин в Харківському національному медичному університеті

http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog_ad_etyka_text.pdf

Порядок проведення занять з поглибленого вивчення студентами
Харківського національного медичного університету окремих дисциплін
понад обсяг навчального плану

http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/nak-poriad-poglyv-dysc.docx

Положення про Комісію з академічної доброчесності, етики та управління
конфліктами ХНМУ

http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog_komis_ad_text.pdf

Положення про визнання результатів неформальної освіти в Харківському
національному медичному університеті

http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/polog_neform_osv.pdf

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА:

http://www.knmu.kharkov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=7108%3A2021-03-10-14-08-02&catid=12%3A2011-05-10-07-16-32&Itemid=33&lang=uk

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ:

http://www.knmu.kharkov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2520%3A2015-04-30-08-10-46&catid=20%3A2011-05-17-09-30-17&Itemid=40&lang=uk

http://files.knmu.edu.ua:8181/upload/redakt/doc_uchproc/kodex_AD.docx